

Anna-Maija Huhta

Nuorten terveyden uuslukutaidot: auktoriteettien rakentuminen ja tiedon tuottaminen sosiaalisessa mediassa

Anna-Maija Huhta, orcid.org/0000-0002-9710-2497, Oulun yliopisto, anna-maija.huhta@oulu.fi

Terveystiedon suuri määrä ja digitaalisen informaatioympäristön haasteet edellyttävät sosiaalisessa mediassa toimivilta nuorilta monenlaisia taitoja, kompetensseja ja strategioita. Terveyden lukutaito on perinteisesti määritelty yksilön kyvyiksi lukea ja ymmärtää terveystietoa sekä toimia löydetyn tiedon perusteella, kun taas laajemmasta näkökulmasta määritelty terveystiedon lukutaito käsitetään yksilön kyvyiksi tunnistaa tiedontarve, löytää, analysoida sekä käyttää terveystietoa voidakseen tehdä parempia terveysvalintoja (Shipman, Kurtz-Rossi & Funk, 2009). Informaatiolukutaitoon sekä terveyden lukutaitoon keskittyvissä tutkimuksissa lukutaidoilla tarkoitetaan usein yksilötasolla opittavia, teknisestä näkökulmasta määriteltyjä taitoja ja kompetensseja (Lloyd, 2003; Lloyd et al., 2014). Tämä näkemys jättää huomiotta lukutaitojen sosiaaliset, kontekstisidonnaiset ja muuntuvat ulottuvuudet (Lupton & Bruce, 2010, 4), jotka puolestaan ovat keskeisiä kasvatustieteistä ja lingvistiikan alalla kehittyneessä uuslukutaitojen tutkimuksessa (Ks. Coiro et al., 2008). Uuslukutaitokäsitys korostaa digitaaliselle ympäristölle luonteenomaista multimodaalisen sisällön yhteisöllistä tuottamista osana monipuolisia lu-

kutaitoja. Verkossa jaettu ja tuotettu multimodaalinen teksti on kirjoitetun tekstin lisäksi esimerkiksi kuvia, videoita ja ääntä. Tämä näkemys haastaa perinteiset, kirjoittamisen ja lukemisen kykyihin pohjautuvat käsitykset lukutaidosta.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Väitöstutkimuksessani tarkastelen nuorten terveyteen liittyviä lukutaitoja sosiaalisessa mediassa erityisesti auktoriteettien rakentumisen ja tiedon tuottamisen näkökulmista. Tutkimuksen keskeinen tavoite on tarkastella ja kehittää arkielämän terveystiedon lukutaidon viitekehystä (Niemelä et al., 2012) uuslukutaitokäsityksen näkökulmasta. Lisäksi tutkimus tuottaa uutta tietoa nuorten terveyteen liittyvistä lukutaidoista, jota voidaan hyödyntää esimerkiksi terveystiedon opetuksessa ja sen kehittämisessä sekä nuorille suunnatussa terveystietoviestinnässä.

Tutkimus on laadullinen ja tarkastelee terveyteen liittyviä lukutaitoja sosiaalisen konstruktionismin ja sosiokulttuurisen oppimiskäsityksen (Ks. esim. Lave & Wenger, 1991) näkökulmista. Tutkimuksen keskeinen käsite on Patrick Wilsonin (1983) kehittämä kognitiivinen auktoriteetti. Wilsonin (1983, 10) mukaan suurin osa oppimistamme asioista on toisen käden tietoa,

eli muilta opittua. Ihminen ei kuitenkaan luota kaikkeen kuulemaansa, vaan arvioi tiedonlähteen kompetenssia ja luotettavuutta omasta näkökulmastaan tehdäkseen päätöksen tiedon ja sen lähteen uskottavuudesta. Kognitiivista auktoriteettia voi olla niin ihmisillä kuin esineillä, esimerkiksi kirjoilla tai verkkosivustoilla. Kognitiivinen auktoriteetti eroaakin selkeästi institutionaalisista tai hierarkiaan liittyvistä auktoriteettikäsitteistä. (Wilson, 1983, 15.)

Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa CogAHealth (Kognitiivinen auktoriteetti nuorten arkielämän terveystietoon liittyvissä ympäristöissä) –tutkimusprojektia, joka käynnistyi syksyllä 2016. Väitöstutkimukseni koostuu neljästä artikkelista, jotka perustuvat neljään osatutkimukseen. Tutkimuskysymykset ovat:

1.

a) Miten terveyteen liittyviä lukutaitoja on tutkittu ja määritelty viimeisimmässä tutkimuksessa erityisesti digitaalisten informaatioympäristöjen kontekstissa (osatutkimus 1)

b) Kuinka arkielämän terveystiedon lukutaidon käsitettä voidaan kehittää uuslukutaitojen näkökulmasta (osatutkimus 4)

2.

a) Millaisia terveyden kognitiivisia auktoriteetteja nuoret rakentavat sosiaalisessa mediasa (osatutkimus 2)

b) Millaisia terveystiedon tuottamiseen liittyviä lukutaitoja nuorilla on sosiaalisessa mediassa (osatutkimus 3)

Osatutkimukset ja niiden tutkimusmenetelmät

Ensimmäinen osatutkimuksen tutkimusmenetelmä on systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Katsouksessa tarkastellaan terveyteen liittyvien lukutaitojen määritelmiä ja mittareita digitaalisten informaatioympäristöjen kontekstissa. Tavoitteena on selvittää millä tavalla terveyteen liittyviä lukutaitoja on määritelty sekä mistä tie-teenteoreettisista näkökulmista niitä on lähes-tytty, millaisia mittareita tutkimuksissa on käytetty lukutaidon mittaamiseen ja ovatko mit-tareilla saadut tulokset odotetunlaisia. Ensimmäinen osatutkimus on parhaillaan käynnissä

ja tuloksia siitä on odotettavissa vuoden lop-puun mennessä.

Toisen ja kolmannen osatutkimuksen aineis-to kerätään haastatellen ja havainnoiden viides-tä kahdeksaan aktiivista nuorta sosiaalisen median käyttäjää. Tutkimukseen haetaan erityi-sesti nuoria bloggajia, jotka tuottavat terveys- ja hyvinvointiaihteista sisältöä sivustolleen sekä muihin sosiaalisen median kanaviin (Facebook, Twitter, Youtube, Snapchat, Instagram). Molem-pien osatutkimusten aineisto kerätään yhtä ai-kaa ja koostuu haastattelujen ja kenttämuistiin-panojen lisäksi sosiaalisen median multimodaa-lisista teksteistä (tekstiä, kuvia, videoita).

Neljäs osatutkimus perustuu kolmeen ensim-mäiseen osatutkimukseen ja sen tarkoituksena on lisätä teoreettista ymmärrystä terveyteen liit-tyvistä lukutaidoista uuslukutaitojen näkökul-masta.

Lähteet

Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., & Leu, D.J. (Toim.) (2008). *Handbook of research on new literacies*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning: legiti-mate peripheral participation*. Cambridge: Camb-ridge University Press.

Lloyd, A. (2003). Information Literacy: the meta-com-petency of the knowledge economy? An explor-a-tory paper. *Journal of Librarianship and Information Science*, 35(2): 87-92.

Lloyd, A., Bonner, A. & Dawson-Rose, C. (2014). The health information practices of people living with chronic health conditions: Implications for health literacy. *Journal of Librarianship and Information Science* 46(3): 207-216.

Lupton, M. & Bruce, C. (2010). Windows on informa-tion literacy worlds: Generic, situated and transfor-mative perspectives. Teoksessa Lloyd, A. & Talja, S. (toim.) *Practising information literacy: Bringing theo-ries of learning, practice and information literacy to-gether*. Wagga Wagga: Centre for Information Studies, 1-28.

Niemelä, R., Ek, S., Eriksson-Backa, K. & Huotari, M-L. (2012). A screening tool for assessing everyday health information literacy. *Libri*, 62(2): 125-134.

Shipman J.P., Kurtz-Rossi S. & Funk C.J. (2009). The health information literacy research project. *Journal of Medical Library Association* 97(4): 293-301.

Wilson, P. (1983). *Second-hand Knowledge: an Inquiry into Cognitive Authority*. Westport, Conn.: Greenwood Press.